

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ ЖӘНЕ
ТАБИҒИ РЕСУРСТАР МИНИСТРЛІГІ**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №90
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«12» қыркүйекке 2023 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «11» қыркүйек күні 21 сағаттан «12» қыркүйек күні 21 сағ. дейін 2023 ж.)

құрастырылған уақыты: 11.09.2023 ж.

Мекен жайы : Астана қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Жандосова А.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Сабен Д.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: ugpastana@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2023 жылғы «12» қыркүйекке
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар) (1-14 мм), кей уақытта қатты (15-20 мм). Кей жерлерде найзағай, бұршақ болуы ықтимал. Кешке кей жерлерде тұман. Батыстан, солтүстік-батыстан жел соғады 9-14, кей уақытта екпіні 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 10-15 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 5-10 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар) (1-14 мм), кей уақытта қатты (15-20 мм). Кей жерлерде найзағай, бұршақ болуы ықтимал. Кешке кей жерлерде тұман. Батыстан, солтүстік-батыстан жел соғады 9-14, кей уақытта екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 12-17 градус жылы.
Теріскей Алатау	Жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар) (1-14 мм), кей уақытта қатты (15-20 мм). Кей жерлерде найзағай, бұршақ болуы ықтимал. Кешке кей жерлерде тұман. Батыстан, солтүстік-батыстан жел соғады 9-14, кей уақытта екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 10-15 градус жылы.
Жетісу Алатау	Жауын-шашын (1-3 мм), кей уақытта қатты (жаңбыр, сулы қар) (15-20 мм), найзағай, күндіз бұршақ. Батыстан жел соғады, күші 9-14, екпіні 15-20 м/с, кей уақытта 23-28 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 7-12 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 5-10 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Кей жерлерде жаңбыр (1,0-5,0 мм), түнде кей жерлерде қатты жаңбыр (15,0-17,0 мм), найзағай, бұршақ болады. Оңтүстік-батыстан соғатын жел солтүстік-батыс, күші 9-14, кей жерлерде 15-20, екпіні 23-28 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 14-19 градус жылы болады.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Кей жерлерде жаңбыр (1,0-5,0 мм), түнде кей жерлерде қатты жаңбыр (15,0-17,0 мм), найзағай, бұршақ болады. Оңтүстік-батыстан соғатын жел солтүстік-батыс, күші 9-14, кей жерлерде 15-20, екпіні 23-28 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 14-19 градус жылы болады.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Түнде жаңбыр (1-6 мм). Батыстан жел соғады, күші 8-13, түнде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 9-14 градус жылы.
Өгем жотасы	Түнде жаңбыр (1-6 мм). Батыстан жел соғады, күші 8-13, түнде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 4-9, күндіз 11-16 градус жылы
Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жел оңтүстік-батыстан, батыстан, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 19-24 градус жылы.
Сауыр	Жаңбыр (1-10 мм). Оңтүстік-шығыстан соғатын жел оңтүстік-батыстан ауысады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, кей жерлерде 7, күндіз 18-23, кей жерлерде 13 градус жылы.
Тарбағатай	Түнде жаңбыр (1-12 мм), күндіз кей жерлерде жаңбыр (1-5 мм). Кей жерлерде найзағай. Оңтүстік-шығыстан соғатын жел оңтүстік-батыстан ауысады, күші 15-20, күндіз кей жерлерде екпіні 23-28 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 18-23 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Жаңбыр (1-10 мм), түнде және таңертең кей жерлерде қатты жаңбыр (15-20 мм). Кей жерлерде найзағай. Оңтүстік-шығыстан соғатын жел оңтүстік-батыстан ауысады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20, күндіз екпіні 23-28 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, кей жерлерде 7, күндіз 18-23, кей жерлерде 13 градус жылы.

2023 жылғы 11 қыркүйектегі жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің ауытқуы байқалды: Облыстың таулы өзендерінің көпшілігінде су деңгейінің ауытқуы байқалды. Таудағы температуралық фон 5 °С мәнінен 20 °С оң мәні аралығында сақталады. Бүгін таңғы сағат 6-да нөлдік изотерма 4519 м биіктікте болды.

**Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2023 ж. "11" қыркүйек**

№	Өзен	Пункт	Биіктік. м	Ауа температурасы. °С			Жауын-шашын. Мм		Су деңгейі. см		Су өтімі. м3/с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.). см	Лайлылық
				Макс. 10.09	Мин. 11.09	08 с. 11.09	Күн. 10.09	Түн. 11.09	Орт. 10.09	08 с 11.09	Орт. 10.09	Макс. 10.09	08 ч 11.09		
1	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС	3017	16.0	5.2										*
2	Кіші Алматы	Мыңжылқы ГБ	3017			13.0			261	260				0	*
3	Кіші Алматы	Тұйықсу а/б ГБ	2466			10.0			571	570				0	*
4	Кіші Алматы	Шымбұлақ МС	2200	20.5	14.0										*
5	Кіші Алматы	Сарысай ГБ	1928			16.0			269	269	2.16	2.16	2.16	0	*
6	Кіші Алматы	Медеу ГБ	1700			18.0			106	106				+1	*
7	Батарейка	Просвещенец д/ү ГБ	1569			18.0			41	41	0.06	0.06	0.06	0	0
8	Кіші Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			16.0			185	184	1.19	1.29	1.08	0	0
9	Бұтақ	Бұтақ а. ГБ	1475			18.0			243	243				0	*
10	Үлкен Алматы	Көлден 1.1 км биіктіктегі ГБ	2654			13.0			314	313	2.57	2.57	2.57	-1	*
11	Үлкен Алматы	Проходной ө. сағасынан 2 км жоғары ГБ	1471			16.0			263	263				0	*
12	Құмбел	сағасы ГБ	2150			14.0			88	88				0	*
13	Проходная	сағасы ГБ	1422			20.0			278	278	1.79	1.79	1.79	0	*
14	Терісбұтақ	сағасы ГБ	1362			19.0			208	208	0.32	0.32	0.32	0	*
15	Қаскелен	Қаскелен қ. ГБ	1133			14.0			283	283	4.10	4.07	4.07	0	*
16	Түрген	Таутүрген а. ГБ	1054			18.0			94	95	2.89	2.89	3.11	+1	1
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			19.0			211	210				-2	0
18	Талғар	Талғар қ. ГБ	1199			18.0			236	235				0	1
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдiң солтүстік жағалауындағы ГБ	2500	20.1	10.2	17.0			901	903				+4	*
20	Баянкөл	Баянкөл а. ГБ	2169			10.0			101	100				0	
21	Көктал	Аралтөбе а. ГБ	1630			15.0			228	228	9.0	9.5	9.5	0	*
22	Мерке	Улбутуй қыс. ГБ	1026						93	94	1.12	1.17	1.25	+2	*

Ескертпе:

*-деректер жоқ

**-өзен қатып қалды

**Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру
«12» қыркүйекке 2023 ж.**

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Ауа температурасы жоғарылады. Мұздықтардың еруі жалғасуда. Жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар) (1-14 мм), кей уақытта қатты (15-20 мм). Кей жерлерде найзағай, бұршақ болуы ықтимал. Төмен температураларға байланысты сел түзілудің ықтималдығы аз.
	Күнгей Алатауы	
	Теріскей Алатауы	
Жетісу	Жетісу Алатауы	Ауа температурасы жоғарылады. Мұздықтардың еруі жалғасуда. Жауын-шашын (1-3 мм), кей уақытта қатты (жаңбыр, сулы қар) (15-20 мм), найзағай, күндіз бұршақ. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Ауа температурасы іс жүзінде өзгеріссіз. Мұздықтардың еруі аздап өзгерді. Кей жерлерде жаңбыр (1,0-5,0 мм), түнде кей жерлерде қатты жаңбыр (15,0-17,0 мм), найзағай, бұршақ болады. Орта таулы аймақта қарқынды және ұзақ жауын-шашын түскенде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Ауа температурасы іс жүзінде өзгеріссіз. Мұздықтардың еруі аздап өзгерді. Түнде жаңбыр (1-6 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Абай	Тарбағатай	Түнде жаңбыр (1-12 мм), күндіз кей жерлерде жаңбыр (1-5 мм). Кей жерлерде найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Жаңбыр (1-10 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	Ауа температурасы жоғарылады. Мұздықтардың еруі жалғасуда. Жаңбыр (1-10 мм), түнде және таңертең кей жерлерде қатты жаңбыр (15-20 мм). Кей жерлерде найзағай. Орта таулы аймақта қарқынды және ұзақ жауын-шашын түскенде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз.

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз (5 Қосымша).

Сел қауіптілігінің белгілері және Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін, ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел тасқынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Күшті жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қауіптілігінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

- ✓ Өзен арнасына, құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.